

Vaasan hallinto-oikeus**Päätös**

Antopäivä
15.06.2022

Päätösnumero
22/0028/1

Diaarinumero
01588/19/5211

Asia Valitus vesilain mukaisessa hallintopakkoasiassa

Muutoksenhakija Jaana Aakula

Vastapuoli Kokemäen Vesihuolto Oy

Hakemus aluehallintovirastolle

Jaana Aakula on aluehallintovirastolle tekemällään hakemuksella vaatinut, että Kokemäen Vesihuolto Oy on velvoitettava rajoittamaan vedenottoa Ilmijärven vedenottamosta.

Lisäksi Aakula on vaatinut, että Ilmijärven, Koomankankaan ja Huovintien vedenottamoiden luvat on muutettava määräaikaisiksi, Pitkäjärven vedenkorkeutta on tarkkailtava ja tarkkailutulokset on julkistettava asukkaille ja kiinteistönomistajille sekä luvat määrättävä riippumaan Pitkäjärven vedenkorkeuden palautumisesta.

Kokemäen Vesihuolto Oy on toiminut vastoin sille myönnettyjen lupien määräyksiä erityisesti Ilmijärven vedenottamon osalta ja lisäksi vastoin pohjaveden pilaamiskieltoa. Vedenoton seurauksena Pitkäjärven vedenkorkeus on laskenut, mistä on aiheutunut haittaa virkistyskäytölle Aakulan omistamalla vapaa-ajankäytössä olevalla, Pitkäjärven rantaan rajoittuvalla kiinteistöllä. Lisäksi vedenoton seurauksena on aiheutunut pohjaveden pilaantumista, mikä on ilmennyt mangaanin esiintymisenä kaivovedessä.

Päätös, johon on haettu muutosta

Etelä-Suomen aluehallintovirasto 28.11.2019 nro 453/2019

Aluehallintovirasto on hylännyt Jaana Aakulan hallintopakkohakemuksen ja osapuolten heille asiassa aiheutuneiden kustannusten korvaamista koskevat vaatimukset.

Päätöstä on perusteltu muun ohella seuraavasti:

Hakemuksen sisältö

Hallintopakkohakemuksessa on kyse pääasiassa vaatimuksesta rajoittaa Ilmijärven vedenottamosta otettavan pohjaveden määrää. Lisäksi on haettu määräjän asettamista Ilmijärven, Koomankankaan ja Huovintien vedenottamoiden luvulle, sekä määräystä siitä, että vedenottoluvat riippuvat jatkuvista vedenpinnan mittauksista, vedenpinnan palautumisesta Pitkäjärveen sekä tarkkailutulosten julkistamisesta asianosaisille.

Asian käsittelyä koskevat säännökset

Voimassa oleva vesilaki (587/2011) on tullut voimaan 1.1.2012. Lailla kumottiin tuolloin voimassa ollut vesilaki (264/1961). Voimassa olevan vesilain 19 luvun 4 §:ssä säädetään, että tässä laissa tarkoitettuun hankkeeseen tai toimenpiteeseen, jonka täytäntöönpano on laillisesti aloitettu ennen tämän lain voimaantuloa, sovelletaan ennen lain voimaantuloa voimassa olleita säännöksiä ja määräyksiä, jollei tässä luvussa muuta säädetä. Vesilain 19 luvun 6 §:n perusteella vesilain 14 luvun säännöksiä valvonnasta ja hallintopakosta sovelletaan myös niihin vesitaloushankkeisiin, joille on myönnetty lupa tai oikeus tai jotka on aloitettu ennen tämän lain voimaantuloa. Siirtymäsäännökset tarkoittavat, että tähän hallintopakkoasiaan sovelletaan vesilain (587/2011) 14 lukua menettelyn ja määrättyjen velvoitteiden osalta, mutta hankkeen lain- ja säännösten mukaisuutta tai -vastaisuutta arvioidaan pohjavedenottamisen aloittamisen ajankohta (lupapäätökset vuosilta 1974, 1981 ja 2000) huomioon ottaen kumotun vesilain (264/1961) säännösten mukaisesti.

Vesilain (264/1961) 21 luvun 3 §:n säännöksen mukaan, jos joku toimii vastoin tätä lakia tai sen nojalla annettuja säännöksiä tai määräyksiä tai laiminlyö tämän lain tai sen nojalla annettujen määräysten mukaisen velvollisuutensa, aluehallintovirasto voi viranomaisen ilmoituksesta tai sen hakemuksesta, jonka oikeutta tai etua asia koskee, kieltää jatkamasta lainvastaista menettelyä tai muutoin määrätä oikaistavaksi sen, mitä oikeudettomasti on tehty tai laiminlyöty. Ennen määräyksen antamista asianomaiselle on varattava tilaisuus tulla kuulluksi. Määräystä on tehostettava uhkasakolla tai uhalla, että tekemättä jätetty toimenpide suoritetaan laiminlyöjän kustannuksella tai että toiminta keskeytetään. Valvontaviranomainen tai muu, jota asia koskee, voidaan oikeuttaa suorittamaan tarvittava toimenpide.

Asiaan liittyvät päätökset

Länsi-Suomen vesioikeus on 17.1.1974 antamallaan lainvoimaisella päätöksellä nro 9/1974 Y myöntänyt Kokemäen Vesihuolto Oy:lle luvan veden ottamiseen Ilmijärven pohjavedenottamosta 2 000 m³/d kuukausikeskiarvona laskeutena Kokemäen kauppalaan vedentarvetta varten.

Haittojen minimointia koskeva lupamääräys on seuraava:

1) Pohjaveden ottamoa on käytettävä niin, ettei yrityksestä aiheudu tarpeetonta

vahinkoa tai haittaa ja että veden tuhlausta vältetään.

Tarkkailua koskeva lupamääräys on seuraava:

4) Luvan saajan on varustettava ottamo luotettavalla vesimäärän mittauslaitteella ja tarkkailtava pohjavedenpinnan korkeutta ottamossa ja sen vaikutusalueella Turun vesipiirin vesitoimiston hyväksymällä tavalla. Myös Ilmijärven ja Pitkäjärven vedenkorkeuksia on havaittava.

Länsi-Suomen vesioikeus on 4.12.1981 antamallaan päätöksellä nro 11/1981 D myöntänyt Kokemäen Vesihuolto Oy:lle luvan ottaa Kooman pohjavedenottamosta vettä keskimäärin enintään 1 300 m³/d vuosikeskiarvona laskettuna.

Länsi-Suomen ympäristölupavirasto on 14.4.2000 antamallaan päätöksellä nro 23/2000/2 myöntänyt Kokemäen Vesihuolto Oy:lle luvan veden ottamiseen Santamaan (Huovintien) pohjavedenottamosta 1 100 m³/d kuukausikeskiarvona laskettuna, mutta kuitenkin niin, että Santamaan (Huovintien) ja Kooman vedenottamoista otettava kokonaisvesimäärä on enintään 1 500 m³/d neljännesvuosikeskiarvona laskettuna.

Edellyttämättömät vahingolliset vaikutukset

Vanhan vesilain (264/1961) 2 luvun 27 §:n 1 momentin mukaan milloin rakentamisesta tai rakennelman käyttämisestä aiheutuu vahingollinen seuraus, jota lupaa myönnettäessä ei ole edellytetty, voidaan siitä lupapäätöksen lainvoiman estämättä määrätä suoritettavaksi korvaus taikka velvoittaa rakennelman omistaja sen ehkäisemiseksi tai poistamiseksi muuttamaan rakennelmaa tahi muutoin ryhtymään sellaisiin toimenpiteisiin, joihin rakentaja olisi voitu velvoittaa, jos kysymyksessä olevien vahingollisten ja haitallisten seurausten syntyminen olisi lupahakemusta käsiteltäessä voitu edellyttää.

Aluehallintovirasto toteaa, että edellyttämättömillä vahingoilla tarkoitetaan vahinkoja, joita ei lupa-asiaa ratkaistaessa ole otettu huomioon tai niistä ei ole ollut tietoa. Edellyttämätön vahinko voi olla myös vahinko, joka ilmenee olenmaisessa määrin laajempina kuin lupapäätöksessä on arvioitu. Edellä mainitun vesilain 2 luvun 27 §:n mukaan edellyttämätöntä vahinkoa koskeva asia on pääsääntöisesti pantava vireille kymmenen vuoden kuluessa valmistusilmoituksen tekemisestä. Vedenotto on kuitenkin jatkuvaa toimintaa, josta voi aiheutua myöhemminkin vahinkoja, joita ei ole voitu ennakoida lupa-asiaa ratkaistaessa. Sellaisiin edellyttämättömiin vahinkoihin, jotka ovat ilmenneet yli 10 vuoden kuluttua hankkeen valmistusilmoituksesta, voidaan soveltaa yleistä vanhentumisaikaa. Yleinen vanhentumisaika on kolme vuotta vahinkojen ilmenemisestä.

Länsi-Suomen vesioikeus on 17.1.1974 antamassaan päätöksessä nro 9/1974 Y harkinnut luvan myöntämisen edellytykset ja ottanut asiassa huomioon vedenoton vedenkorkeuteen aiheuttamat muutokset. Koepumppauksen aikana 28.3.–3.5.1973, pumppaustehon ollessa keskimäärin 2 600 m³/d, pohjavedenpinta aleni pumppauspaikalla noin 0,8 m ja lähiympäristössä 0,1–0,2 m. Koepumppauksen aikana havaintoputken P12, joka sijaitsee noin 1,0 km Ilmijärven vedenottamosta pohjoiseen Pitkäjärven eteläosan itäpuolella, vedenpinnan korkeus laski 4 cm. Koepumppauksen lopettamisen jälkeen vedenkorkeus oli

17.5.1973 mennessä noussut havaintoputkessa 10 cm koepumppauksen aloittamiskorkeudesta. Pitkäjärven länsirannalla sijaitsevan kaivon K108 vedenkorkeus oli koepumppauksen aikana noussut 9 cm. Pitkäjärven eteläpään tarkkailupisteessä 200 vedenkorkeus oli koepumppauksen aikana noussut 3 cm ja Ilmijärven pohjoispään tarkkailupisteessä 202 vedenkorkeus oli noussut 11 cm. Turun vesipiirin vesitoimisto arvioi hakemuksesta antamassaan lausunnossa pohjavedenpinnan alenevan jatkuvan vedenoton aikana enemmän ja laajemmalla alueella kuin koepumppauksen yhteydessä. Tällä perusteella Länsi-Suomen vesioikeus myönsi luvan haettua pienemmän vesimäärän ottamiselle.

Ympäristöhallinnon tietojärjestelmästä saadun tarkkailutiedon mukaan Ilmijärven pohjavedenottamon tarkkailupisteessä K1 pohjavesi on 28.3.1973 ollut korkeudella N2000 +47,56 m. Kuukausittainen tarkkailu tässä pisteessä on lopetettu joulukuussa 2010, jolloin pohjavedenkorkeus on ollut +47,07 m. Matalin pohjavedenkorkeus on mitattu marraskuussa 2006 (+46,21 m). Ylin mittaustulos on huhtikuulta 1989 (+48,93 m).

Pohjaveden havaintoputken P12 tarkkailusarjan ensimmäinen havainto on kirjattu 28.3.1973 (N2000 +47,54 m) ja viimeinen 30.11.2012 (+47,75 m). Matalin vedenkorkeus on mitattu lokakuussa 2004 (+46,60 m) ja ylin kesäkuussa 1989 (+48,92 m).

Tarkkailupisteiden mittaustulosten käyrät 1970-luvulta alkaen käyttäytyvät samalla tavalla vedenottamon alueella sekä noin 1,5 km:n säteellä siitä. Kauimmaisat pisteet eivät sijaitse vedenottamon välittömällä vaikutusalueella. Mittaustulokset osoittavat, että pohjavedenkorkeuden vaihteluväli alueella on melko suuri ja johtuu pääasiassa luontaisista tekijöistä, kuten sademäärästä. Aluehallintovirasto on katsonut että lupapäätöksessä on otettu huomioon vedenoton mahdollisesti aiheuttama pohjavedenpinnan aleneminen alueella, eivätkä toteutuneet vaikutukset ole ilmenneet arvioitua olennaisesti laajempina.

Asiasta saadun selvityksen perusteella Pitkäjärven pinnankorkeuteen vaikuttavat alueen sadanta ja läheisten soiden ojitukset. Pohjavedenotto vaikuttaa osaltaan alueen pohjavedenkorkeuteen, ja vaikutukset siirtyvät myös pohjavesivaikutteiseen Pitkäjärveen. Pitkäjärven pinnankorkeus on vuoden 1962 kartassa +48,94 m (N2000), vuosien 1978 ja 1985 kartoissa +48,93 m ja aikavälin 2/2013–12/2017 mittaustulosten mukaan +48,55...+49,31 m. Mittaustulosten perusteella pinnankorkeus on 26.9.2019 ollut +48,32 m. Suomen ympäristökeskuksen tilaston mukaan pohjavedenpinnat ovat syyskuussa 2019 olleet maan etelä- ja keskiosissa pääosin 10–50 cm ajankohdan keskiarvoja alempana. Tämä kuivuudesta johtuva tilanne vaikuttanee myös hakijan rannassa olevan lähteen toimintaan ja näin ollen osaltaan myös pohjavesivaikutteisen Pitkäjärven pinnankorkeuteen.

Edellä olevan perusteella toteutunutta pohjavedenkorkeuden alenemista ei voi pitää vesilain (246/1961) 2 luvun 27 §:n tarkoittamana vedenotosta aiheutuneena edellyttämättömänä vahingollisena seurauksena. Saadun selvityksen perusteella aluehallintovirasto katsoo, että Pitkäjärven pinnankorkeuteen vaikuttavat ensisijaisesti sadanta sekä alueella tehdyt ojitukset, eikä Pitkäjärven pinnankorkeuden lasku näin ollen ole vedenoton aiheuttama edellyttämätön vahingollinen seuraus.

Olosuhteiden muutoksesta aiheutuvat vaikutukset

Vesilain (264/1961) 2 luvun 28 §:n mukaan, mikäli kyseisen lain nojalla annettuun lupapäätökseen otettujen määräysten noudattaminen olosuhteiden muuttumisen vuoksi aiheuttaa haittaa, voidaan näitä määräyksiä haittaa kärsivän tai, jos haitta kohdistuu yleiseen etuun, asianomaisen viranomaisen hakemuksesta muuttaa, jollei muuttaminen sanottavasti vähennä rakentamisesta saatavaa hyötyä.

Mikäli alueella viime vuosina vallinnut kuivuus tai ojitusten aiheuttama vedenkorkeuden lasku katsottaisiin vesilain (264/1961) 2 luvun 28 §:n tarkoittamaksi olosuhteiden muuttumiseksi, vähentäisi määräysten muuttaminen vedenoton rajoittamiseksi kuitenkin lainvoimaisesta vedenotosta saatavaa hyötyä huomattavasti. Pykälää ei näin ollen voida soveltaa kyseisessä asiassa.

Vesilain (264/1961) 9 luvun 14 §:n mukaan milloin pitkäaikainen kuivuus tai muu siihen verrattava syy aiheuttaa pohjaveden saannin melkoisen vähentymisen, voi aluehallintovirasto hakemuksesta velvoittaa pohjaveden ottamon omistajan tietyksi ajaksi rajoittamaan ottamosta otettavan veden määrää, mikäli tällainen rajoitus on tarpeellinen välttämättömän talousveden saannin turvaamiseksi ottamon ympäristössä.

Saadun selvityksen mukaan asiassa ei ole kyse välttämättömän talousveden saannin turvaamisesta. Pykälää ei näin ollen voida soveltaa kyseisessä asiassa.

Luparikkomukset

Länsi-Suomen vesioikeuden päätöksessä nro 9/1974 Y on lupamääräyksessä 1 määrätty, ettei pohjavedenottamon käytöstä aiheudu tarpeetonta vahinkoa tai haittaa ja että veden tuhlausta vältetään. Määräys perustuu vesilain (264/1961) 9 luvun 6 §:ään, joka kuuluu kokonaisuudessaan seuraavasti: ”Pohjaveden ottamo on siten tehtävä ja ottamoa niin käytettävä ja hoidettava, ettei kenellekään aiheuteta enempää vahinkoa ja haittaa, kuin veden saamista tarkoittavan yrityksen toteuttamiseksi ilman kohtuuttomaksi katsottavia kustannuksia on välttämätöntä. Veden tuhlausta ottamoa käytettäessä on vältettävä.”

Kokemäen Vesihuolto Oy:n toimintakertomuksen 2017 mukaan laskuttamattoman vedenkulutuksen osuus vuonna 2017 oli 13,4 %. Tähän määrään sisältyvät muun muassa vesijohtoverkoston huuhtelut sekä verkoston vuotovedet. Aluehallintovirasto katsoo, että laskuttamaton kulutus ei ole lupamääräyksessä tarkoitettua veden tuhlausta. Aluehallintoviraston toimivaltaan ei kuulu kaupungin ohjaaminen vettä säästävien hanojen käyttöön. Aluehallintovirasto katsoo, että luvan haltija on toiminut lupamääräysten mukaisesti, eikä kenellekään ole aiheutunut vedenotosta kohtuutonta vahinkoa.

Länsi-Suomen vesioikeuden päätöksessä nro 9/1974 Y on lupamääräyksessä 4 määrätty tarkkailuvelvoite pohjavedenkorkeudelle ottamossa ja sen vaikutusalueella sekä havainnointivelvoite Ilmijärven ja Pitkäjärven vedenkorkeuksille. Turun vesipiirin vesitoimisto on 18.9.1974 hyväksynyt Kokemäen Vesihuolto Oy:n esittämän tarkkailuohjelman. Tarkkailuohjelmaa on muutettu Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen antamalla päätöksellä

25.10.2012. Pitkäjärven pintaa on vanhemman hyväksytyt tarkkailuohjelman yhteydessä havainnoitu järven länsirannalla olevasta betonirengaskaivosta 108, joka Ilmijärven vedenottamon hakemusasiakirjojen mukaan on ilmeisesti orsi-vesikaivo, ja järven eteläosan pisteestä 200, josta tarkkailu on jossain vaiheessa lopetettu. Nykyisen tarkkailusuunnitelman mukaan Pitkäjärven vedenpintaa seurataan järven rantaviivaan asennetusta havaintoputkesta. Kokemäen Vesihuolto Oy on toimittanut tarkkailutietoja säännöllisesti vesilakia valvovalle viranomaiselle. Aluehallintovirasto katsoo, että luvanhaltija on noudattanut lupamääräystä 4. Valvontaviranomaiselle toimitetut asiakirjat ovat lähtökohtaisesti julkisia, jolloin myös asianosaisilla on mahdollisuus tiedustella tarkkailutuloksia Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksetta.

Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen lausunnon mukaan Ilmijärven vedenottamolla on ylitetty luvassa sallittu ottomäärä 2 000 m³/d kuukausikeskiarvona laskettuna syksyisin muutaman kuukauden osalta lähes vuosittain aina vuoteen 2014 saakka. Aluehallintovirasto toteaa, että Kokemäen Vesihuolto Oy on rikkonut vedenottoluvan lupamääräyksiä vedenottomäärän osalta. Vuoden 2014 jälkeen luvan rikkominen vedenottomäärän osalta on päättynyt, joten aihetta kieltää jatkamasta lainvastaista menettelyä tai muutoin määrätä oikaistavaksi sen, mitä oikeudettomasti on tehty tai laiminlyöty, ei ole.

Veden toimittaminen naapurikuntiin

Ilmijärven pohjavedenottamon lupapäätöksessä otettu vesi on määrätty käytettäväksi Kokemäen kauppalan vedentarpeeseen. Kooman pohjavedenottamon osalta lupahakemus on tehty Peipohjan ja Tulkkilan taajamien vedentarpeen tyydyttämiseksi. Huovintien pohjavedenottamon hakemus on tehty veden riittävyyden varmistamiseksi sekä Kooman vedenottamon pohjaveden laadun turvaamiseksi. Vesi on ollut tarkoitus johtaa Kokemäen vesijohtoverkkoon.

Aluehallintovirasto on todennut, että vesilain mukaisissa hakemusasioissa suunnitelma ja ratkaisu muodostavat kokonaisuuden, jonka mukaan on toimitettava. Aluehallintoviraston näkemyksen mukaan vedenottoluvat eivät mahdollista veden myyntiä naapurikuntiin.

Vettä on siirretty vähäisissä määrin naapurikuntiin vuodesta 2014 alkaen. Vettä johtamalla on ylläpidetty vesijohtoverkoston toimintavarmuutta poikkeustilanteiden varalta. Koska myydyt veden määrä on ollut vähäinen ja toimittamiselle on ollut perusteltu tarve siirtoyhteyden ylläpitämiseksi, aluehallintovirasto katsoo, että kyseessä ei ole lupamääräysten rikkominen. Siinä tapauksessa, että on tarvetta toimittaa vettä naapurikuntien käyttöön, luvanhaltijan on haettava luvanmuutosta vedenottolupiin veden käyttötarkoitusta koskevilta osin.

Lähde, Natura-arviointi ja YVA-menettely

Luonnontilaisten lähteiden suojelua koskevat säännökset tulivat voimaan 1.1.1997 (laki vesilain muuttamisesta 1105/1996). Säännöksiä ei sovelleta takautuvasti. Vuonna 1974 lainvoiman saaneen vesilain mukaisen luvan perusteella toteutettuun Ilmijärven pohjavedenottamoon säännöksiä ei siten voida

soveltaa.

Ilmijärven pohjavedenottamo on lähin Natura 2000 -alue on Köyliönjärvi FI0200032. Alue on sisällytetty Natura 2000 -verkostoon vuonna 1998. Alueella käynnissä ollut lainvoimainen vedenotto on otettu huomioon, kun alue on sisällytetty Natura-verkostoon. Natura-arviointi tulisi kyseeseen vain uuden hankkeen tai lainvoimaisen päätöksen mukaisen hankkeen muutoksen myötä, mikäli hanke tai muutos todennäköisesti merkittävästi heikentäisi niitä luonnonarvoja, joiden suojelemiseksi alue on sisällytetty Natura 2000 -verkostoon.

YVA-lain (252/2017) mukaista ympäristövaikutusten arviointimenettelyä ei sovelleta takautuvasti jo lainvoiman saaneisiin hankkeisiin.

Pohjaveden pilaantuminen

Ympäristönsuojelulain (527/2014) 17 §:ssä kielletään aineen, energian tai pieneliöiden paneminen, päästäminen tai johtaminen sellaiseen paikkaan tai käsittely siten, että pohjaveden laatu muuttuu tai voi muuttua 17 §:ssä mainittu tavoin.

Pohjavedenoton seurauksena pohjaveden laatu voi heiketä muun muassa silloin, kun pohjavettä otetaan antoisuutta enemmän. Pohjavedenotossa ei kuitenkaan ole kyse ympäristönsuojelulain 17 §:n sisällön perusteella pohjaveden pilaamiskiellon tarkoittamasta toiminnasta. Mangaanipitoisuuden muutos johtuu pohjaveden happipitoisuuden muutoksista. Happipitoisuuden vaihtelu on jokaisen pohjavesiakviferin alueella havaittava ilmiö. Akviferin pohjaosissa esiintyy pintaosaa yleisimmin hapen puutetta, joka vaikuttaa helposti hapettuviin tai pelkistyviin ioneihin, kuten mangaaniin. Pohjavedenotto voi vaikuttaa pohjaveden laatutasapainoon esimerkiksi poistamalla akviferin pintaosasta happipitoisempaa vettä, jolloin mangaania alkaa liueta veteen enemmän ympäröivästä maaperästä. Kyseessä on pohjavedelle tapahtuva luonnollinen ilmiö.

Vedenottamoilta otettavaa talousvettä tarkkaillaan ja käyttöä rajoitetaan tarvittaessa sosiaali- ja terveysministeriön asetusta noudattavan valvontatutkimusohjelman mukaisesti. Mangaanipitoisuuden nousu ei siten aiheuta vaaraa eikä haittaa talousvettä käyttäville.

ELY-keskuksen rooli

Vesilain 1 luvun 7 §:n 2 momentin mukaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus toimii vesilain tarkoittamana valtion valvontaviranomaisena.

Laki vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä (1299/2004) määrittää elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle myös muita tehtäviä, kuten vedenkäytön taloudellisten selvitysten laadinta ja talousveden ottoon tarkoitettujen alueiden tietojen kerääminen (1 luvun 5 §). Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen tehtäviin kuuluu vesienhoitolain 2 a luvun 10 a §:n mukaan myös pohjavesialueen rajojen määrittäminen ja 10 c §:n mukaan rajauksen muuttaminen. 2 luvun 10 d §:n mukaisesti elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus tallettaa ympäristönsuojelun tietojärjestelmään tiedot pohjavesialueiden rajoista, luokituksesta ja luokituksen perusteista sekä muista pohjavesialueen ominaisuuksista.

Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen lausunnossaan Koomankankaan-Ilmiinjärven pohjavesialueesta antamat tiedot ovat ajantasaisia mahdollisia tietoja pohjavesialueen rajauksesta ja pohjavesialueen tilasta.

Aluehallintovirasto katsoo, että Varsinais-Suomen elinkeino- liikenne- ja ympäristökeskus valvontaviranomaisena ei voi olla esteellinen antamaan lausuntoa.

Oikeudenkäyntikulut

Kokemäen Vesihuolto Oy on vaatinut hakijaa korvaamaan hallintopakkohakemuksista aiheutuneet oikeudenkäyntikulut hallintolainkäyttölain (586/1996) 13 luvun 74 §:n perusteella, koska hakijan vaatimukset ovat ilmeisen perusteettomia.

Hakija on vaatinut Kokemäen Vesihuolto Oy:tä korvaamaan vesilain tarkoittamat asianosaiskulut ja oikeudenkäyntikulut lisäselvitysten osalta.

Aluehallintovirasto on todennut, että hakijan vaatimukset on hylätty. Asia on kuitenkin ollut oikeudellisesti niin epäselvä, että hakijalla on ollut perusteltu syy hallintopakkohakemuksen tekemiseen. Tämän vuoksi aluehallintovirasto on määrännyt, että asianosaiset kokonaan vastaavat itse oikeudenkäyntikuluisiaan.

Vaatimukset hallinto-oikeudessa

Aakula on vaatinut, että Etelä-Suomen aluehallintoviraston päätös kumotaan muilta osin paitsi sikäli kuin aluehallintovirasto on todennut, että hänellä on ollut perusteltu tarve hakea hallintopakkoa.

Kokemäen Vesihuolto Oy tulee velvoittaa laatimaan ja toteuttamaan suunnitelma Pitkäjärven veden korkeuden ja laadun ennallistamiseksi.

Kokemäen Vesihuolto Oy on velvoitettava korvaamaan Aakulan oikeudenkäyntikulut aluehallintovirastossa ja hallinto-oikeudessa laillisine korkoineen aluehallintoviraston päätöksestä 28.11.2019 alkaen.

Hallinto-oikeuden tulee kieltää veden ottaminen Ilmijärven vedenottamosta siihen saakka kunnes Pitkäjärven pohjavedentaso on noussut pitkäaikaiselle noin 50,0 m tasolle.

Hallinto-oikeuden tulee päättää, että Varsinais-Suomen ELY-keskus on tässä asiassa esteellinen. Vastaselityksessään Aakula on väittänyt, että myös ELY-keskuksen virkamiehet ovat ja ovat olleet esteellisiä osallistumaan asian käsittelyyn.

Vaatimuksia on perusteltu muun muassa seuraavasti:

Varsinais-Suomen ELY-keskus on ollut tässä asiassa esteellinen, koska se on

laatinut alueen vedenottosuunnitelman ja sillä on saman asian valvontavelvollisuus. ELY-keskus on määritellyt väärin pohjaveden muodostumisalueen. Se on muuttanut Geologisen tutkimuslaitoksen ja Vesihallituksen aikoinaan tekemää pohjaveden muodostumisalueen määrittelyä ilman perusteita. Lupavelvollisen valvonta on ollut puutteellista. ELY-keskus ei ole välttämättä ollut puolueeton.

Aluehallintovirasto on virheellisesti soveltanut ainoastaan uuden vesilain prosessuaalisia säännöksiä. Uutta vesilakia tulee soveltaa myös vanhojen vesilakien aikana annettuihin lupiin. Aluehallintoviraston päätös on sen vuoksi virheellinen.

Kokemäen Vesihuolto Oy on rikkonut Länsi-Suomen vesioikeuden 17.1.1974 antamaa vedenottolupaa muun muassa jättämällä seuraamatta Pitkäjärven pohjavesijärven vedenpintaa 1974 alkaen ainakin vuoteen 2012 asti, ylittämällä sallitun kuukausikeskiarvona laskettavan vedenoton $2\ 000\ \text{m}^3/\text{vrk}$ ainakin kolmena vuonna ja ilmeisesti lukuisten kuukausien aikana, aiheuttamalla tarpeetonta vahinkoa Pitkäjärven alueelle, jättämällä selvittämättä vaihtoehtoiset ja vähemmän vahinkoa aiheuttavat vedenottovaihtoehdot Säpilän ja Järilänvuoren alueella, toimittamalla Ilmijärven vedenottamosta otettua vettä muille yhdyskunnille, vastoin asiaa koskevan vedenottoluvan nimenomaista kieltoa, ja aiheuttamalla tarpeetonta vahinkoa kuivattamalla järvessä ja sen lähistöllä olevia lähteitä, ja synnyttämällä terveyteen kohdistuvia olennaisia haittoja. Kokemäen Vesihuolto Oy:n olisi tullut hakea vedenottoluvan muutosta näille toimille.

Kokemäen Vesihuolto Oy:n olisi myös tullut mitata vedenoton kuukausikeskiarvo, koska vedenottolupa oli rajoitettu $2\ 000\ \text{m}^3/\text{vrk}$ määrään kuukausitasolla. Nyt Kokemäen Vesihuolto Oy:n toimittamat tiedot eivät kerro kuin vuosikeskiarvot. Niidenkin perusteella useana vuonna vedenotto on ylittänyt sallitun $2\ 000\ \text{m}^3/\text{vrk}$ määrän vuosikeskiarvona. Tämä, ja jokasyksyinen merkittävä vedenoton lisäys viittaa siihen, että Kokemäen Vesihuolto Oy on rikkonut kuukausitasolla vedenoton määrää merkittävästi useammin kuin vuositasolla laskettuna.

Pitkäjärven vesi koostuu pohjavedestä, koska siihen ei ole laskujokia ja koska se saa vetensä järvessä olevista lähteistä.

Vesipuidedirektiivin säännökset ovat suoraan sitovia. Vesipuidedirektiivi vaati ennallistamaan pilatut pohjavesiesiintymät artiklassa 4.b. Pitkäjärveen sovelletaan sekä pohjaveden vaarantamiskieltoa että lähteiden vaarantamiskieltoa tarkoittavia lainsäännöksiä.

Koska Pitkäjärvässä on ollut lukuisia lähteitä, vedenotto ja siitä seurannut pohjavedenpinnan lasku on vaarantanut ja vaarantamassa kaikkien näiden lähteiden toiminnan. Pitkäjärven pohjavesijärven pohjavedentaso on laskenut pelkästään viime vuosina noin 80-100 cm, ilmeisen pysyvästi, sen vuoksi, että Pitkäjärven lähteet ovat kuivuneet. Luvanhaltija on myöntänyt tämän 80-100 cm laskun, ja 65 cm laskun vuosina 2016-2017.

Pitkäjärven rannassa talvisin havaitut lähteet ovat kuivuneet. Kielto ottaa vettä

estäisi vahingon aiheuttamisen lähteille ja Pitkäjärven pohjavedelle. Koska luvanhaltijalla on useita muita vedenottoa- ja vedenottoalueita, kiello ei rajoita luvanhaltijan toimintaa.

EU:n vesipuitedirektiivi asettaa velvoitteen estää pintavesien pilaantuminen. Vaara järven tilaluokan tai laatutekijän heikentymisestä tulee estää.

Luvanhaltija kykenee puolittamaan alueen kotitalouksien vedenkulutuksen vaatimalla muiden kuin vettä tarpeettomasti kuluttavien vesikalusteiden käyttöä.

Samalla pohjavesialueella on myös muita pohjavedestä vetensä saavia suppia ja järviä. Koska Pitkäjärvi on pohjavesijärvi, joka saa vetensä pohjavesilähteistä, sadannalla ei ole merkittävää vaikutusta Pitkäjärven pohjavedentason. Käytännössä sateet imeytyvät alueen pohjaveteen, koska alueen maaperä on vettä erityisen hyvin läpäisevää. Geologisen tutkimuslaitoksen maaperätutkimusten mukaan Pitkäjärven alueen hiekkakerroksen paksuus on 96 metriä. Se imee käytännössä sadeveden pohjaveteen. Pohjavedestä vesi nousee lähteiden kautta Pitkäjärveen, kunhan lähteiden toimintaa ei vaaranneta. Nyt usea Pitkäjärven lähde on kuivunut, ja Pitkäjärven pohjavedenpinta on laskenut voimakkaasti. Koska alueen hiekkainen maaperä imee sateet, esimerkiksi syksyiset sateet eivät nosta Pitkäjärven pohjavedentaso, joka on laskenut mittausten perusteella kaikissa mittauskaivoissa noin 80-100 cm. Pitkäjärven vedentaso oli usein yli 50 metriä ennen vedenoton voimakasta lisäämistä vuonna 1985.

Pitkäjärven tila ja laadullinen tilaluokka on heikentynyt vedenoton seurauksena sekä hydrologis-morfologisen että biologisen tasoluokan osalta. Toimet, joilla järven tasoluokitus laskee tai on vaarassa laskea, on kiellettävä. Pitkäjärveen pohjavesijärvenä sovelletaan pohjavettä ja pohjaveden pilaamiskieltoa koskevia säännöksiä. Pohjaveden pilaantumisen vaarantamiskielto on ehdoton. Lähteiden kuivuminen ja vedentason lasku ovat merkittävästi heikentäneet Pitkäjärven hydrologis-morfologista tasoluokkaa. Lisäksi Pitkäjärven kemiallinen laatu on vedenpinnan laskemisen vuoksi heikko, ja Pitkäjärven vettä on talvisin jouduttu hapettamaan. Pitkäjärvi on kemiallisen laadun laskemisen vuoksi rehevöitynyt voimakkaasti.

Koska Pitkäjärvi koostuu pohjavedestä, oikea vertailukohta nykytilanteeseen on häiriintymätön ja pilaantumaton hydrologis-morfologinen ja biologinen tasoluokka. Pitkäjärven vedentaso on laskenut 2016-2018 noin 65 cm, eli se ei ole häiriintymätön tai lähes häiriintymätön. Vaikka mittaustuloksia ei ole, että Pitkäjärven biologinen tasoluokka on pudonnut korkeintaan tyydyttäväksi. Tarve hapettaa Pitkäjärveä vuosittain merkitsee sitä, että biologinen tasoluokka ei vastaa pohjaveden erinomaista tasoluokkaa.

Pitkäjärven alue on jyrkkäpiirteinen ja erityisen herkkä pohjavesialue, ei loiva-piirteinen. Pitkäjärven pohjoispuolella pohjavedentaso laskee Pitkäjärven noin 48,5 metrin tasosta noin 27-28 metrin tasolle mentäessä lähemmäksi Kokemäenjokea Järilänvuoren alueelle. Pohjavedentason korkeusero on silloin yli 20 metriä muutaman kilometrin matkalla. Pohjavesialueen jyrkkyys lisää Pitkäjärven herkkyyttä vedenotolle. Pitkäjärven alueen maaperä on erityisen hiekkape- räistä, mikä lisää alueen herkkyyttä.

Pohjavedentaso laskee jyrkästi ja heti kun vedenottoa lisätään. Tosiseikastoa ei voida tulkita aluehallintoviraston tekemällä tavalla: sadevesillä ei ole osoitettu olevan vaikutusta Pitkäjärven pohjavesijärveen. Ojituksella tai kuivuudella ei ollut vaikutusta Pitkäjärven pohjavesijärven pohjaveteen sataan vuoteen, ja ojituksen tai kuivuuden vaikutusta vedenpintaan ei ole osoitettu. Pohjaveden taso on jäänyt hyvin alhaiselle tasolle ja on merkittävästi alle pitkäaikaisen keskiarvon, vaikka vedenottoa Ilmijärven vedenottamosta vähennettiin 2016-2017.

Pitkäjärven pohjavedentaso on laskenut vedenoton seurauksena ja vedenoton alkamisen jälkeen noin 1,5 metriä. Alueen sadanta on ollut 1980-luvulta alkaen voimakkaampaa kuin 1960- ja 1970 -luvuilla. Sademäärät ovat Ilmatieteen laitoksen mukaan kasvaneet voimakkaasti 2000-luvulla. ELY-keskuksen arvio sademääristä poikkeaa Ilmatieteen laitoksen virallisesta tilastosta ja lienee virheellinen ja epäluotettava.

Sateiden puuttumisella ja ojituksella ei ole ollut eikä ole vaikutusta Pitkäjärven pohjavedenpinnan tasoon. Jos ojituksen seurauksena Pitkäjärven pohjavedenpinta laskee, Kokemäen Vesihuolto Oy:n vedenottolupaa joudutaan arvioimaan entistä tarkemmin. Vedenottoa tulee vähentää, jotta sen seurauksena pohjaveden taso ei laskisi. Länsi-Suomen vesioikeuden luvanottopäätös lähtee selvästi siitä, että Pitkäjärven vedentaso ei ole sallittu olennaisesti laskea. Jos se laskisi ojituksen vuoksi, sen ei ole enää sallittu laskea vedenoton vuoksi. Luvanhaltijan esittämät karttatiedot alueesta poikkeavat toisistaan, ja ovat epäluotettavia verrattuna todellisiin Pitkäjärven vedenpinnan mittauksiin.

Valituksen kohteena olevan Ilmijärven vedenottamon pohjavedessä on myrkyllistä mangaania. Mangaania erittyy pohjaveteen vedenoton seurauksena. Lähtökohtaisesti Kokemäen maaperässä on jopa kahdeksankertaisia määriä THL:n sallimista mangaanipitoisuuksista. Kokemäen maaperä ja tämä pohjavesialue on tästä syystä erityisen huonosti soveltuva vedenottoon. Jokaisessa luvanhaltijan kolmessa vedenottamossa on sama mangaaniongelma. Vesipuidedirektiivi rinnastaa myrkkujen erittymisen maaperästä pohjaveteen siihen, että pohjaveteen siirtyy myrkyllisiä aineita muutoin. Mangaanipitoisuus nousee joka kerta kun vedenottoa lisätään.

Kokemäen Vesihuolto Oy:n selityksen 4.1.2019 mukaan mangaania on havaittu vedenottamoissa, joista sen vuoksi ei voida ottaa vettä lupamäärien mukaisesti. Tämä on erityinen peruste suorittaa YVA-lain mukainen arviointi alueen vedenoton lupien osalta. Silloin kun Länsi-Suomen vesioikeus päätti Ilmijärven vedenottoluvasta, ei ollut vielä tietoa mangaanipitoisuuksien terveysongelmasta. Koska Kokemäen Vesihuolto Oy on hakijana uudelle Kuninkaanlähteen vedenottamolle samalla pohjavesialueella, jonka koepumppauksissa on havaittu merkittäviä mangaanipitoisuuksien nousuja, ympäristövaikutusten selvitys on tarpeen koko pohjavesialueella.

Luvanhaltija on myöntänyt vedenottonsa lisäämisen aiheuttavan pohjaveden pilaantumista koko tällä pohjavesialueella. Vesipuidedirektiivi ja vesilaki ja muut sovellettavat lainsäädännökset kieltävät tällaisissa olosuhteissa vedenotto-toiminnan. Vedenottoluvan olemassaololla ei ole merkitystä, koska kieltö on ehdoton pohjaveden vaarantamisen osalta, ja koska velvoite parantaa pohjavettä perustuu sitovaan vesipuidedirektiivin säännökseen. Vesilupa edellyttää,

ettei vedenotosta aiheudu tarpeetonta haittaa. Lähteiden toiminnan vaarantaminen ja mangaanipitoisuuden kasvu pohjavedessä ovat tarpeettomia haittoja.

Lupien arvioinnin oikeudellinen kriteeri ei ole huomattavan haitan aiheuttaminen vedenotolle. Koska Kokemäen Vesihuolto Oy:llä on vaihtoehtoisia vedenottamoita, se hakee parhaillaan uutta vedenottolupaa uudelle vedenottamolle Säpilän kylän alueella Kokemäellä, ja voisi hakea vedenottolupaa Järilänvuoren alueelle, jossa on merkittävää kapasiteettia vedenotolle, tämän vedenottamon hyöty ei laske vedenottoa rajoitettaessa. Kokemäen Vesihuolto Oy ilmoitti virheellisesti aluehallintovirastolle, että vaihtoehtoista vedenottokapasiteettia ei olisi. Huomattavaa haittaa ei voi syntyä, jos vedenottoa voidaan tehdä muissa vedenottamoissa saman kaupungin alueella. Aluehallintovirasto on tässä arvioinut asian väärin ja lainvastaisesti. Voimassaolevan lain ja vesipuitte-direktiivin määrittelemät kiellot vaarantaa pohjaveden laatua ja lähteiden toimintaa merkitsevät tarpeettoman haitan aiheuttamista.

Asiaa koskeva vesilupa kieltää tarpeettoman haitan aiheuttamisen, mutta aluehallintovirasto on soveltanut kohtuuttoman haitan arviointikriteeriä. Aluehallintoviraston arvio ja päätös eivät sen vuoksi perustu valituksen kohteena olevan vedenottoluvan ehtoihin. Vedenoton rajoittaminen tai keskeyttäminen ei voi tämän vuoksi myöskään aiheuttaa haittaa Kokemäen Vesihuolto Oy:lle.

Olellainen haitta on oikeuskäytännössä todettu 50 cm vedenpinnan laskuksi virkistyskäytössä olevassa järvestä. Valituksen kohteena oleva vesilupa kieltää tarpeettoman haitan aiheuttamisen. Tällöin vedenpinnan laskun ei tarvitse olla kohtuuton.

Natura-selvitys Ilmijärven vedenottamon osalta on tarpeellinen. Natura-selvitysten perusteena on luontotyyppin heikentäminen. Lainsäädännön tarkoitus on suojella tiettyä aluetta, eikä tiettyä hanketta. Luontodirektiivi 92/43/ETY ei vaadi merkittävää ympäristövaikutusta, vaan ainoastaan ympäristövaikutuksen. Natura-arviointikriteeri täyttyy, jos toimenpiteiden kohteena oleva alue on Natura-alueen läheisyydessä.

ELY-keskuksen lausunnossa esittämä arvio pohjaveden muodostumisalueesta on pieni, 11,4 km² ja tutkimusten perusteella virheellinen. Geologinen tutkimuslaitos on mitannut pohjaveden muodostumisalueen kooksi 28 km² ja Vesihallitus on määritellyt pohjaveden muodostumisalueen kooksi 27,22 km². Aluehallintoviraston päätös ei perustu oikeaan tosiseikastoon. Kokemäen Vesihuolto Oy on myöntänyt, että pohjavesialue on laajempi, ja että kaikki kolme sen vedenottamoita sijaitsevat samalla pohjavesialueella.

Aluehallintovirasto on päättänyt, että asia on ollut oikeudellisesti epäselvä ja että muutoksenhakijalla on ollut perusteltu syy laatia hallintopakkohakemus. Aluehallintovirasto on pyytänyt muutoksenhakijaa laatimaan hallintopakkohakemuksen. Luvanhaltija on esittänyt tosiseikastosta vääriä tietoja, mikä on lisännyt tosiseikaston selvittämistarvetta. Luvanhaltija on lisäksi aiheuttanut tarpeettomasti lisää oikeudenkäyntikuluja sillä, että se on olennaisesti rikkonut vesilupaa. Asiassa on pyydetty useita lisäselvityksiä, ja vastapuoli on antanut menettelyn kuluessa vääriä tietoja. Aluehallintoviraston vaatimus on ollut käyttää oikeudellista asiantuntijaa. Tällöin asianosaisella on oikeus saada ku-

lunsa korvatuksi. Koska tämä menettely perustuu aluehallintoviraston pyyntöön, ja koska muutoksenhakija on joutunut hallintolainkäyttölain mukaisesti käyttämään ulkopuolista asiantuntijaa, tulee Kokemäen Vesihuolto Oy:n korvata muutoksenhakijan oikeudenkäyntikulut kokonaisuudessaan, tähänastiselta määrältään 78.665,60 euroa, laillisine korkoineen aluehallintoviraston päätöksestä 28.11.2019 alkaen.

Asian käsittely hallinto-oikeudessa

Muutoksenhakija on lisäselvityksessään muun muassa esittänyt, että sosiaali- ja terveysministeriön asetuksen talousveden laatuvaatimuksista ja valvontatutkimuksista (1352/2015) sallima mangaanipitoisuus on käyttöveden osalta korkeintaan 50 mikrogrammaa litraa kohti. Ilmijärven vedenottamon pohjaveden laatu ylittää joka syksy THL:n suosituksen, jopa moninkertaisesti. Asia on ollut ELY-keskuksen tiedossa.

Etelä-Suomen aluehallintovirasto on todennut lausuntonaan, ettei sillä ole liisättävää siihen, mitä valituksenalaisen päätöksen ratkaisussa ja sen perusteissa on sanottu.

Kokemäen kaupungin ympäristölautakunta on vastineessaan todennut muun muassa, että Etelä-Suomen aluehallintovirasto on tehnyt perusteellisen arvioinnin käsitellessään Aakulan hakemusta Kokemäen Vesihuolto Oy:n vedenottamisen rajoittamiseksi Ilmijärven vedenottamosta. Aluehallintovirasto tutki huolellisesti hakemuksen vaatimukset. Valituksessa ei ole sellaisia olennaisia asioita, jotka eivät olisi tulleet ratkaistua ja perusteltua jo valituksenalaisessa päätöksessä.

Varsinais-Suomen ELY-keskus on vastineessaan esittänyt, että hydrologisen kiertokulun periaatteiden mukaisesti järvi- ja järvivesi muodostuu sadannasta: joko suoraan sadannasta pintavesimuodostumaan, pintavaluntana valuma-alueelta tai pohjavesipurkauman kautta. Järven pinnankorkeuteen vaikuttavat sekä sadanta että haihdunta. Pohjavesi muodostuu sadevedestä, ja koska vuotuiset sademäärät 2010-luvulla ovat useana vuonna jääneet alle keskimääräisen, on se vaikuttanut myös muodostuvan pohjaveden määrään ja sitä kautta myös Pitkäjärven pinnankorkeuteen etenkin viime vuosina. Sademäärien vaikutuksia arvioitaessa on tarkoituksenmukaista käyttää mahdollisimman läheltä olevaa tietoa, alueelliset erot sadannoissa lisääntyvät välimatkan lisääntyessä. Pitkäjärveä lähin sadeasema sijaitsee noin 5 km:n päässä Pitkäjärvestä pohjoiseen Kokemäen Rausenkulmalla. Muutoksenhakija on käyttänyt sadantatietoja Porista, joka sijaitsee kaukana Pitkäjärvestä ja meren rannalla, jolloin ilmastolliset olosuhteet ovat erilaiset.

2000-luvun alun kuivien vuosien 2002-2003 jälkeen sademäärät Rausenkulmalla olivat vuosina 2006-2008 keskimääräistä suurempia (keskiarvo 1980-2010 = 614 mm/v). Keskimääräistä kuivempia vuosia ovat puolestaan olleet 2009-2010, 2013-2014, 2016 ja 2018. Myös vuonna 2019 sademäärä jäi alle keskimääräisen, vaikka loppuvuoden sateet kuitenkin paransivat tilanteen lähelle keskimääräistä. Jos verrataan eri vuosikymmenien sademääriä vedenoton ajalta, niin vedenoton alkaessa 1970-luvulla oli keskimääräistä kuivempaa ja 1980-1990 luvulla sadanta oli pidemmällä aikavälillä lähellä keskiarvoa. 2000-luvulla vuosien välinen vaihtelu on ollut selvästi suurempaa. 2010-luvulla on

ollut enemmän kuivempia vuosia kuin edeltävinä vuosikymmeninä. Tämä vaikuttaa myös pohjavesipintojen pitkäaikaiseen kehitykseen, vaikka pohjavesien osalta merkitystä on vuotuisen vesimäärän lisäksi myös sillä, missä vaiheessa vuotta sateita saadaan. Keskimääräistä kuivemmat ajanjaksot ovat monena vuotena ajoittuneet kesäkuukausiin, jolloin vaikutus pintavesistöihin on merkittävämpi suuremmasta haihdunnasta johtuen.

Pitkäjärven pinnankorkeudesta ei ole jatkuvaa seurantaa kuin vasta 2010-luvulta. Pitkäjärven korkeus on ollut kuitenkin merkittynä Maanmittauslaitoksen vanhoihin karttoihin jo 1900-luvun alkupuolella, eikä se missään kartassa ole ollut tasolla +50. Ennen vedenoton alkua Pitkäjärven pinta on vuoden 1962 kartassa +48,94 (N2000-tasoon muutettuna). Vedenoton alkaessa 1970-luvulla Pitkäjärven korkeus oli kartalla +48,93 (N2000). Sama korkeus on myös vuoden 1983 kartassa. Uusimmassa kartassa Pitkäjärven korkeus on +48,60 (N2000).

Vesilaitos on asentanut Koomankankaan-Ilmiinjärven pohjavesialueelle pohjaveden pinnankorkeuden automaattisia mittareita vuoden 2013 alussa. Yksi näistä mittareista mittaa Pitkäjärven pinnan tasoa. Automaattimittauksen aikana Pitkäjärven korkein pinnankorkeus +49,31 on mitattu alkuvuodesta 2013, alimmillaan tämän seurannan aikana Pitkäjärven pinta on ollut syksyllä 2019 tasolla +48,37. Loppuvuoden 2019 sateiden myötä Pitkäjärven pinta lähti nousuun ja maaliskuussa 2020 on pinnankorkeudeksi mitattu +49,04. Samanaikaisesti ovat myös pohjaveden pinnat kääntyneet nousuun.

Edellä esitettyjen Pitkäjärven pinnankorkeuksien perusteella järven pinnan tasossa ei ole tapahtunut merkittävää laskua vedenoton aikana. Automaattimittauksen lisäksi pintaa mitataan myös manuaalisesti joitakin kertoja vuodessa, ja korkein mittaus näiden osalta on +49,12 (4/2016) ja alin 48,37 (10/2019). Muutoksenhakijan esittämä vedenotosta johtuva 1,5 metrin pinnanlasku on liioiteltu eivätkä ELY-keskuksella käytössä olevat mittaustiedot tue sitä.

Vuonna 1974 alkanut vedenotto Ilmijärven ottamosta ei näytä vaikuttaneen merkittävästi alueen pohjavedenkorkeuteen. 1970-luvulta 1980-luvun loppupuolelle pohjaveden pinnat pysyivät suurin piirtein samalla tasolla, vaikka vedenottomäärä kasvoi. Pinnankorkeudet näyttävät reagoivan selvemmin sademääriin kuin vedenottoon. Myös vedenoton vaikutus on nähtävissä. Pitkäjärven rannalla sijaitsevan kaivon K108 sekä alueen pohjavesiputkissa pinnantasolaskee hieman 1990-luvulla, jolloin pumppausmäärät ovat olleet suurimmillaan ja sademäärät lähellä keskimääräistä. Havaintoputkessa P17 pohjaveden vaihteluväli on hieman suurempi kuin kaivossa K108. Vuosina 2006-2008 kaivon K108 pinta nousi sademäärien ollessa suuria, vaikka samaan aikaan vedenoton määrässä ei tapahtunut suurta muutosta tai pumppausmäärä alkuaan jopa hieman kasvoi. Vedenoton vähentyessä vuoden 2015 jälkeen pohjavesipinnat jatkoivat edelleen laskua. Etenkin vuodet 2016 ja 2018 olivat huomattavasti keskimääräistä kuivempia. Loppuvuonna 2019 pinnankorkeudet lähtivät nousuun lisääntyneestä vedenotosta huolimatta.

Väliaikaisen toimenpidekiellon perusteluna muutoksenhakija viittaa harhaanjohtavasti Korkeimman hallinto-oikeuden päätökseen nro 2018:121 ja kieltoon vaikuttaa pohjavesialueen koskemattomuuteen. Kyseinen kohta päätöksessä

liittyy luontodirektiiviin (92/43/ETY), Natura 2000-alueen suojeluarvoja koskeviin säännöksiin ja luontotyyppin koskemattomuuteen, ei pohjavesialueen tilaan.

Muutoksenhakija viittaa hakemuksessaan EU:n vesipuidedirektiiviin ja Pitkäjärven hydrologis-morfologiseen luokitteluun ja sen heikentymiseen. Koomankankaalla sijaitseva Pitkäjärvi ei ole ollut mukana vesienhoidon mukaisessa tarkastelussa, sillä tarkastelussa ovat olleet mukana ainoastaan yli 50 hehtaarin järvet. Pitkäjärven pinta-ala on alle 21 ha. Näin ollen se ei ole myöskään mukana Kokemäenjoen alaosan - Loimijoen osa-alueen pintavesien toimenpideohjelmassa vuosille 2016-2021. Muutoksenhakijan viittaukset Pitkäjärven hydrologis-morfologisen tilan muutoksiin tai huonontuneeseen tilaluokkaan ovat virheellisiä.

Ilmiinjärven vedenottamoa koskeva lupa on myönnetty vuonna 1974. Luonnontilaisten lähteiden suojeluun liittyvät säännökset lisättiin vesilakiin vasta vuonna 1996 (VesiL 1996: 17 a §). Näin ollen vedenotosta mahdollisesti johutuva lähteen virtaaman pieneneminen ei ole Ilmiinjärven ottamoa koskevan lupapäätöksen vastaista. Myöskään vuonna 1997 voimaan tulleeseen uuteen luonnonsuojelulakiin sisältyvät Natura 2000 -verkostoa koskevat säännökset eivät koskeneet jo aiemmin lainvoimaisia hankkeita.

Länsi-Suomen vesioikeus on myöntänyt Ilmiinjärven vedenottamoa koskevan luvan 17.1.1974. Lupapäätöksessä edellytettyä tarkkailuohjelmaa on päivitetty vuonna 2012, mutta itse lupapäätökseen ei ole haettu muutosta. Valvontaviranomaiselle toimitettujen tietojen perusteella vedenottoluvan mukainen maksimivesimäärä (2000 m³/vrk/kk) on ylitetty Ilmiinjärven ottamon osalta yhden tai useamman kuukauden osalta vuosina 1986 - 2014. Koko vuoden osalta vedenottomäärä 2000 m³/vrk on ylittynyt ELY-keskuksen tietojen mukaan kolmena vuonna (1993, 1996 ja 2006).

Koomankankaan-Ilmiinjärven pohjavesialueen pohjoisosassa sijaitsevan Kokemäen Vesihuollon Kooman ottamalla on ollut vedenlaadussa ongelmia erityisesti raudan ja mangaanin suhteen. Rautaa ja mangaania esiintyy luontaisesti Suomen maaperässä, paikoitellen runsaastikin. Etenkin vähähappisissa ja pelkistävässä olosuhteissa niiden esiintyminen pohjavedessä on yleistä, kuten myös luonnontilaisilla pohjavesialueilla. Vedenotto voi lisätä liuenneen raudan ja mangaanin määriä veden happipitoisuuden ja virtausolosuhteiden muuttuessa, jolloin vesilaitosten ratkaisuna on monesti ollut vedenoton hajauttaminen useampaan kaivoon. Vedenotto ei itsessään aiheuta päästöjä pohjaveteen eli kyseessä ei ole pohjaveden pilaamiskiellon vastaista toimintaa.

Koomankankaan-Ilmiinjärven pohjavesialue liittyy huomattavaan, Koski Tl:stä Säkylän kautta Porin Yteriin jatkuvaan laajaan harjujaksoon, joka leviää Kokemäen tienoilla tasoittuneeksi heikosti ympäristöstään erottuvaksi hiekkakanakaaksi. Muutoksenhakija viittaa Geologian tutkimuskeskuksen maaperäkartan selvitykseen ja siinä esitettyihin soravarojen inventointiin liittyviin pinta-aloihin (28 km²). Pohjavesialueiden rajaaminen on ollut vesi- ja ympäristöhallinnon (nykyisin ELY-keskus) tehtävä, ja GTK:n raportissakin viitataan Vesihallituksen määrittämiin Kokemäenjoen ja Köyliönjärven välisiin tärkeisiin pohjavesialueisiin, eli niitä on tuolloinkin ollut enemmän kuin yksi pohjavesialue.

Pohjavesialueiden rajauksella ei ole vaikutusta lupien valvontaan, mutta muodostumisalueiden rajat ja sen myötä arvioitu muodostuvan pohjaveden määrä ovat saattaneet aiemmin vaikuttaa myönnettäviin lupiin, jolloin isolle muodostumisalueelle on saatettu hakea/myöntää suurempi vedenottolupa.

Järilänvuoren ja Koomankangas-Ilmiinjärven pohjavesialueet on alusta alkaen rajattu erillisiksi pohjavesialueiksi. ELY-keskus ei ole muuttanut vesipiirin, myöhemmin vesi- ja ympäristöpiirin rajauksia. Harjujakson sisällä kallio-kohoumat (diabaasijuonet) vaikuttavat pohjaveden virtausyhteyteen eikä niiden sijainnista ole edelleenkaan kovin tarkkaa tietoa. Köyliön-Ulvilan harjuselvityksessä (GTK 1994) todetaan, että pohjaveden virtausyhteyttä Koomankankaalta Järilänvuoren alueella voivat rajoittaa mahdolliset kalliokynnykset lentokentän itäpuolella sekä Koomankankaan luoteispuolella. Tästä ovat todisteena hyvinkin eri tasolla olevat pohjavesipinnat esimerkiksi Piikajärven ympäristössä. Pohjavesialueiden välisen rajan sijainti perustuu nykyiselläänkin tuohon tietoon, sillä tarkempaa tutkimustietoa ei tuolta alueelta ole olemassa. Rajausmuutosten tulee ympäristöhallinnon ohjeistuksen mukaan perustua uusiin hydrogeologisiin tutkimuksiin, joita kyseisellä alueella ei ole tehty. Koomankangan-Ilmiinjärven pohjavesialueella sijaitsee niin sanottu dynaaminen pohjavedenjakaja Pitkäjärven kohdalla, joka jakaa pohjavesivirtauksen pohjoiseen ja etelään. Koska on tiedossa, että Köyliönjärven ja Kokemäenjoen välisen alueen pohjavesimuodostumien virtausyhteyttä heikentävät useammat kallio-kohoumat, ei ole myöskään relevanttia verrata pohjaveden korkeutta Koomankangas-Ilmiinjärven ja Järilänvuoren pohjavesialueiden välillä.

Hallintolaki ei tunne viraston tai viranomaisen esteellisyyttä, sillä esteellisyys voi olla ainoastaan henkilökohtaista. Varsinais-Suomen ELY-keskuksessa vedenoton valvontaa ja vesihuollon edistämistä hoidetaan eri toimintayksiköissä ja eri henkilöiden toimesta.

Kokemäen Vesihuolto Oy on vastineessaan vaatinut, että valitus hylätään ja Jaana Aakula veloitetaan korvaamaan Kokemäen Vesihuolto Oy:n oikeudenkäyntikulut lainmukaisine viivästyskorkeineen siitä lukien, kun on kulunut kuukausi siitä, kun päätös on ollut asianosaisten saatavissa.

Perusteluinaan yhtiö on esittänyt muun muassa seuraavaa: Pitkäjärven pinnan korkeus ei ole yhtä kuin pohjaveden pinnankorkeus. Muutoksenhakijan usein käyttämä termi ”Pitkäjärven pohjavedenkorkeus” aiheuttaa sekaannusta, kun kyseessä on joko Pitkäjärven pinnankorkeus tai pohjaveden pinnankorkeus, riippuen siitä kumpaa asiaa muutoksenhakija tarkoittaa.

Alueen pohjaveden pinnankorkeus ja erityisesti Pitkäjärven pinnankorkeus ovat riippuvaisia sadannasta eikä vedenottomäärällä ja pinnankorkeudella ole pitkäaikaista trendinomaista korrelaatiota.

Pitkäjärven pinnankorkeus nousi talvella 2019-2020 noin 50 cm. Pinnankorkeuden nousu johtui runsassateisesta talvesta, joka nosti myös pohjaveden pintoja yli metrillä. Pohjavesialueen ympärille kaivetuissa kuivatusojissa oli keväällä 2020 huomattavat virtaamat, joita pitkin alueelle kertynyt vesi johdetaan pois. Pohjaveden pinnat ovat lähteneet jälleen laskuun toukokuussa 2020. Muutoksenhakijan väittäämä Pitkäjärven pinnankorkeuden laskun syystä on perusteeton.

Muutoksenhakija väittää, että Järilänvuoren pohjaveden pinnankorkeus ei olisi laskenut kuten Koomankangas-Ilmiinjärven pohjavesialueella ja että ne ovat samaa pohjavesialuetta. Tosiasiassa pohjaveden pinnankorkeuden lasku on ollut erittäin merkittävä (3 metriä) Järilänvuoren pohjavesialueella. Sekä Järilänvuoren että Koomankangas-Ilmiinjärven erillisillä pohjavesialueilla kuivuminen on havaittavissa kaikkien pohjavesivaikutteisten järvien pinnankorkeuden laskuna.

Kokemäen Vesihuolto Oy on jo aluehallintovirastolle toimitetuissa selityksissä osoittanut ojituksesta kerättyyn tietoon perustuen ojituksen olemassaolon ja sen vaikutukset alueen vesitaseisiin ja virtaamiin. Ojituksen tarkoituksena on kuivata kosteikkoalueet muuta maankäyttöä varten.

Pitkäjärven itäpuolelle myönnettiin 19.5.2020 golfkentälle vesilupa (195/2020). Vesilupaa varten toteutetuissa tutkimuksissa ja vesiluvassa todetaan, että pohjavesi virtaa Pitkäjärven itäpuolella kohti itää eli kohti ojitettuja peltoalueita. Tämä vahvistaa käsityksen, että Pitkäjärven alueen pohjaveteen sekä sen kautta myös Pitkäjärveen vaikuttavat erityisesti kuivatusojitukset, jotka ovat laskeneet Pitkäjärven ja pohjaveden pinnankorkeutta pysyvästi.

Samalla harjujaksolla sijaitsevan Piikajärven pinnankorkeudessa on havaittu yhtäläinen ojituksen vaikutus kuin Pitkäjärven. Piikajärvi ei sijaitse minkään vedenottamon vaikutusalueella. Piikajärven umpeenkasvu on kiihtynyt sen voimakkaan pinnankorkeuden laskun seurauksena.

Muutoksenhakija on esittänyt perusteettomia väitteitä. Valituksessa väitetään, että voimassa oleva laki vaatii olemassa olevien vesilupien tarkistamista ja muuttamista. Kokemäen Vesihuolto Oy:n toiminnasta ei aiheudu sellaisia haitallisia vaikutuksia, jotka estäisivät vesipuidedirektiivissä tarkoitettujen tavoitteiden toteutumista. Valituksessa ei ole esitetty perusteita vaatimukselle, jonka mukaan voimassa oleva laki vaatisi Kokemäen Vesihuolto Oy:n vesiluvan tarkistamista ja muuttamista. Valituksenalaisessa asiassa on vaadittu rajoittamaan vedenottoa, kunnes Pitkäjärven vedenpinnan taso on palautunut entiseen tasoon. Pitkäjärven vedenpinnan tason laskeminen ei ole seurausta Kokemäen Vesihuolto Oy:n toiminnasta. Kokemäen Vesihuolto Oy:n toiminnasta ei ole aiheutunut sellaisia haitallisia vaikutuksia, joiden estämiseksi vesitalouslupa olisi perusteita puuttua valituksessa sanotulla tavalla. Myöskään yleisen edun turvaaminen ei edellytä toimenpiteitä.

Vesilain 19 luvun 4 §:ssä säädetään, että sanotussa laissa tarkoitettuun hankkeeseen tai toimenpiteeseen, jonka täytäntöönpano on laillisesti aloitettu ennen sanotun lain voimaantuloa (1.1.2012), sovelletaan ennen lain voimaantuloa voimassa olleita säännöksiä ja määräyksiä, jollei sanotun lain 19 luvussa muuta säädetä. Valituksenalaiseen hankkeen lain- ja säännöstenmukaisuutta tai -vastaisuutta arvioidaan hankkeen aloitusajankohta huomioon ottaen kumotun säännösten mukaisesti. Hallintopakomenettelyyn sovelletaan uuden (587/2011) vesilain säännöksiä. Vesilain (587/2011) 3 luvun 21 §:ää ei valituksessa sanotulla tavalla sovelleta tässä asiassa.

Tässä asiassa ei ole kyse luvan tarkistamisesta. Kyse on vesilain (264/1961) 21

luvun 3 §:ssä tarkoitetusta asiasta, jossa muutoksenhakija on aluehallintovirastossa vaatinut, että luvan mukaista vedenottoa rajoitetaan. Vanhan ja uuden vesilain määräykset eivät poikkea siinä määrin toisistaan, että sillä olisi asian käsittelyn kannalta merkitystä. Kokemäen Vesihuolto Oy ei ole toiminut vastoin vesilakia eikä sen nojalla annettuja säännöksiä tai määräyksiä eikä ole laiminlyönyt vesilain tai sen nojalla annettujen määräysten mukaisia velvollisuuksiinsa siten, että sen toimintaa voitaisiin määrätä oikaistavaksi tai kieltää jatkamasta sitä.

Kokemäen Vesihuolto Oy ei ole hakenut vedenottamon vesilupaam muutosta vuonna 2012. Kokemäen Vesihuolto Oy on hakenut muutoksen Ilmijärven vedenottamon vesilain mukaiseen tarkkailuohjelmaan ELY-keskukselta, joka on tehnyt siitä lainvoimaisen päätöksen.

Vedenotto ei ole pilannut pohjavettä, vaan mangaani on maaperässä luontaisesti ja yleisesti esiintyvä alkuaine, jota liukenee pohjaveteen. Mangaanipitoista pohjavettä voi virrata kaivoille tai lähteille, kun maaperä- ja virtausolosuhteet niiden ympärillä sen mahdollistavat. Kokemäen Vesihuolto Oy:n toimesta ei pohjavesialueella ole tapahtunut pohjaveden pilaantumista eikä pohjaveden pilaamiskiellon vastaista toimintaa. Myöskään vaaraa pohjaveden pilaantumisesta ei ole aiheutunut.

Muutoksenhakijan esittämät Geologisen tutkimuslaitoksen tutkimustiedot vahvistavat, että Kokemäen alueella esiintyy mangaania luontaisesti maaperässä, kuten muuallakin Suomessa ja pohjavesiolosuhteet ovat sellaiset, että mangaani liukenee pohjaveteen. Kaivokohtaisen mangaanipitoisuuden nousun takia on Kokemäen Vesihuolto Oy lähtenyt toteuttamaan vedenoton hajauttamista Kooman ja Ilmijärven vedenottamoilla, joka on havaittu useimmissa olosuhteissa parhaaksi keinoksi pumpattavan vedenlaadun talousvesikelpoisuuden varmistamiseen, kun kyseessä on yllä kuvatun kaltainen mangaanipitoisuuden nousu. Ajoittain joissain kaivoissa ilmenevä korkea mangaanipitoisuus raakavedessä ei merkitse, että toimitettu talousvesi sisältäisi korkean mangaanipitoisuuden. Talousvesiasetuksen rajat koskevat toimitettavaa talousvettä, ei kaivoista pumpattua raakavettä.

Kuninkaanmännyn koepumppauksen aikana koekaivosta pumpattu pohjavesi oli laadultaan moitteetonta eikä mangaanipitoisuus ylittänyt kertaakaan näytteessä raja-arvoja (50 µg/l), ollen korkeimmillaankin vain 2 µg/l. Mangaanipitoisuus alitti suuressa osassa näytteitä määrittäysrajan eikä mangaanipitoisuudessa havaittu minkäänlaista nousua.

Koepumppauksen aikana talousvesikaivoissa on havaittu laadun muutoksia, joka on normaalia vuodenaajoista johtuvissa pohjaveden muodostumisen vaihteluissa. Kaivojen vedenlaadussa ei ollut havaittavissa trendiä eikä niiden vedenlaatu muuttunut koepumppauksen takia.

Vedenotto ei pilaa pohjavettä. Vedenotossa pohjaveteen ei päästetä ainetta tai energiaa eikä niitä käsitellä niin että ne voisi päästä pohjaveteen.

Pitkäjärvi saa vetensä sadannasta ja lisäksi siihen laskee yksi tulo-oja sen länsipuolisilta hevostalli- ja peltoalueilta. Pitkäjärven länsipuolella aikaisemmin olleet lähteet ovat kuivuneet kosteikkoalueilla tehtyjen ojitusten ja kuivatusten

seurauksena. Pitkäjärven ja sitä ympäröivän Koomankangas-Ilmiinjärven pohjavesialueen pinnankorkeuteen on vaikuttanut oleellisesti pitkällä aikavälillä ympäröivien alueiden kuivatustarkoituksessa tehdyt ojitukset. Pitkäjärven pinnankorkeuden lasku on ollut pitkäaikaista ja merkittävin osa siitä on ajoittunut ajalle ennen vedenoton aloittamista. Vedenoton vaikutusta Pitkäjärveen ei ole osoitettu tutkimus- eikä mittaustuloksien.

Kokemäen Vesihuolto Oy:n vedenotto Ilmiinjärven vedenottamosta ei ole suoritettujen tutkimusten ja mittausten perusteella aiheuttanut yleistä tai yksityistä etua haittaavia seurauksia.

Kokemäen Vesihuolto Oy kiistää muutoksenhakijan oikeudenkäyntikuluvaatimuksen määrältään ja perusteeltaan. Asiassa ei voida pitää kohtuuttomana sitä, että muutoksenhakija pitää oikeudenkäyntikulut vahinkonaan. Asia ei ole oikeudellisesti epäselvä eikä muutoksenhakijan ole ollut Kokemäen Vesihuolto Oy:n toiminnasta johtuen välttämätöntä valittaa aluehallintoviraston päätöksestä. Päätös on selkeä ja hyvin perusteltu. Muutoksenhakijan oikeudenkäyntikulujen määrä on kohtuuttoman suuri asian laatuun ja laajuuteen nähden. Vaikka muutoksenhakija ei ole esittänyt erittelyä toimenpiteistä, joihin vaatimus perustuu, vaatimus on ylimitoitettu.

Muutoksenhakija tulee velvoittaa korvaamaan Kokemäen Vesihuolto Oy:n oikeudenkäyntikulut kokonaan. Valituksessa ei ole esitetty mitään sellaisia perusteita, joilla aluehallintoviraston päätöstä tulisi muuttaa. Kokemäen Vesihuolto Oy:n kannalta olisi kohtuutonta, että se joutuisi pitämään vahinkonaan oikeudenkäynnistä aiheutuneet kustannukset, erityisesti kun otetaan huomioon asian perusteellinen selvittäminen aluehallintovirastossa sekä asiassa annettu päätös perusteluineen. Aluehallintoviraston päätöksen jälkeen muutoksenhakijalle on tullut käydä selväksi, etteivät Pitkäjärven vedenpinnan lasku tai muut valituksessa esitetyt haitat johdu Kokemäen Vesihuolto Oy:n toiminnasta. Valituksessa ei ole esitetty mitään sellaisia uusia perusteita, joiden perusteella asian lopputuloksen voitaisiin perustullusti arvioiden muuttuvan.

Muutoksenhakijan velvoittamista oikeudenkäyntikulujen korvaamiseen ei voida pitää kohtuuttomana, koska muutoksenhakija ei ole miltään osin osoittanut, että aluehallintoviraston päätöksen perusteluista olisi pidettävä virheellisinä. Aluehallintoviraston päätös perusteluineen on selkeä, eikä asiaa voida pitää oikeudellisesti epäselvänä tai tulkinnanvaraisena. Muutoksenhakijalla ei ole ollut perusteltua aihetta valitusprosessin käynnistämiseksi.

Muutoksenhakija on vastaselityksessään esittänyt muun muassa, että kun vedenottoa lisätään Pitkäjärven eteläpuolella, kuten nyt on tehty, Pitkäjärven vedentaso laskee välittömästi, koska pohjavedet virtaavat Pitkäjärven eteläosasta etelään, kohti muutaman sadan metrin päässä olevaa tämän valituksen kohteena olevaa vedenottamoita. Vedentaso ranta-asukkaiden laitureiden äärellä on laskenut noin metrillä. Tämän pohjavesialueen pohjavesi ei riitä nykyisten vedenottolupien sallimaan vedenottoon yhdelläkään kyseisen pohjavesialueen vedenottamolla tai koko pohjavesialueella. Aluehallintovirasto teki päätöksensä puutteellisten tietojen perusteella, koska Varsinais-Suomen ELY-keskus ei toimittanut mangaanitasoa koskevia tietoja aluehallintovirastolle. Juomavesidirektiivi velvoittaa rajoittamaan sellaisen veden käyttöä, jossa on havaittu

terveydelle haitallisia aineita, sekä ilmoittamaan välittömästi haitallisista aineista kuluttajille. Koska vedenoton rajoittamista ei ole tehty, vesiputedirektiivin poikkeuksen edellytykset eivät täyty. Myös pohjavesidirektiivi vaatii vedenoton rajoittamista hakijan vaatimalla tavalla. Tällä pohjavesialueella ei ole kalliokynnyksiä, jotka jakaisivat pohjavesialueen kuten ELY-keskus on tehnyt.

Muutoksenhakija on toimittanut korjatun vastaselityksen sekä lisäselvitystä. Muutoksenhakija on vaatinut valituksessa todettujen oikeudenkäynti- ja asianosaiskulujen lisäksi Kokemäen Vesihuolto Oy:tä velvoittamista korvaamaan vastaselityksen laatimisesta oikeudenkäynti- ja asianosaiskuluja 23 690,00 euroa ja arvonnlisävero 5 685,60 euroa.

Muutoksenhakija on toimittanut valituksen täydennyksen ja lisäselvitystä 31.3.2021, valituksen täydennyksen ja lisäselvitystä 22.6.2021 ja lisäselvitystä 28.7.2021.

Hallinto-oikeuden ratkaisu

1. Hallinto-oikeus hylkää Jaana Aakulan väitteen, jonka mukaan Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus tai sen virkamiehet ovat esteellisiä osallistumaan asian käsittelyyn.
2. Hallinto-oikeus hylkää valituksen.
3. Hallinto-oikeus hylkää Jaana Aakulan ja Kokemäen Vesihuolto Oy:n oikeudenkäyntikuluvaatimukset.

Perustelut

Sovellettavia oikeusohjeita

Vesilain (27.5.2011/587) 19 luvun 4 §:n 2 momentin mukaan tämän lain voimaan tullessa voimassa ollutta tässä laissa tarkoitettua hanketta tai toimenpidettä koskevaa lupaa on noudatettava. Hankkeen ja toimenpiteen toteuttamiseen sekä luvan tarkistamiseen sovelletaan, mitä luvassa määrätään, sekä ennen tämän lain voimaantuloa voimassa olleita säännöksiä ja määräyksiä, jollei tässä luvussa muuta säädetä. Hankkeen ja toimenpiteen kunnossapitoon ja poistamiseen sovelletaan, mitä 2 luvun 9 §:ssä säädetään.

Vesilain (27.5.2011/587) 19 luvun 6 §:n mukaan tämän lain 14 luvun säännöksiä valvonnasta ja hallintopakosta sovelletaan myös niihin vesitaloushankkeisiin, joille on myönnetty lupa tai oikeus tai jotka on aloitettu ennen tämän lain voimaantuloa.

Vesilain (27.5.2011/587) 14 luvun 4 §:n 1 momentin mukaan jos joku rikkoo tätä lakia taikka sen nojalla annettua säännöstä tai määräystä, lupaviranomainen voi:

- 1) kieltää häntä jatkamasta tai toistamasta säännöksen tai määräyksen vastaista menettelyä;
- 2) määrätä hänet täyttämään velvollisuutensa;
- 3) määrätä hänet oikaisemaan sen, mitä säännösten tai määräysten vastaisesti on tehty.

Asiassa saatu selvitys

Ilmijärven vedenottamon osalta Länsi-Suomen vesioikeus on 17.1.1974 antamallaan päätöksellä myöntänyt Kokemäen Vesihuolto Oy:lle luvan pohjavedenottamon rakentamiseen Kokemäenkartano nimisestä tilasta NR:o 1:580 ositetulle määrälalle Kokemäen kauppalan Kokemäenkartanon kylässä sekä veden ottamiseen tästä 2 000 m³/d kuukausikeskiarvona laskettuna. Lupamääräyksen 1 mukaan pohjaveden ottamoa on käytettävä niin, ettei yrityksestä aiheudu tarpeetonta vahinkoa tai haittaa ja että veden tuhlausta vältetään.

Kokemäen Vesihuolto Oy:n 4.1.2019 toimittaman selvityksen mukaan Ilmijärven vedenottamo saa vetensä harjuytimestä, jossa pohjavesi virtaa kohti pohjaveden purkautumisalueita, kuten harjua ympäröivät suoalueet ja etelässä Mustaoja. Ilmijärven vedenottamo ottaa harjusta vain osan siinä virtaavasta vedestä. Vedenoton vaikutus näkyy selvimmin vedenottamoalueella ja sen läheisyydessä. Etäisyyden kasvaessa vedenottamoon myös vaikutukset pinnankorkeuteen vähenevät. Pitkäjärven etäisyys Ilmijärven vedenottamoon on noin 930 metriä.

Kokemäen Vesihuolto Oy:n 4.1.2019 toimittaman selvityksen mukaan Ilmijärven vedenottamon ympäristössä tehtyjen pohjavesitutkimusten tulokset osoittavat, että pohjavesi on Koomankangas-Ilmiinjärven pohjavesialueella edelleen hyvälaatuisia ja talousvesikelpoista. Mangaanipitoisuuden nousu ilmenee kaivokohtaisesti ja väliaikaisesti. Vedenotto on muuttanut paikallisesti pohjaveden virtauksia.

Koomakankaan-Ilmiinjärven pohjavesialue rajautuu suoalueisiin sen itä- ja länsipuolella. Pitkäjärven eteläosan itäpuolella sijaitsee Kupparinsuo. Kupparinsuon alapuoliset kerrostumat ovat kairaustulosten perusteella valtaosin vettä johtavia. Korkeustietojen perusteella Kupparinsuolle virtaa vesiä Koomankankaan-Ilmiinjärven pohjavesialueelta ja sillä sijaitsevalta Pitkäjärven valuma-alueelta.

Pitkäjärvi on pinta-alaltaan noin 21 ha. Sitä ei ole luokiteltu vesienhoidossa. Pitkäjärvi on jossain määrin pohjavesivaikutteinen, eli sinne purkautuu pohjavettä ympäröiviltä alueilta lähteiden kautta. Lähteitä ei ole erikseen merkitty alueen karttoihin.

Kokemäen Vesihuolto Oy:n 4.1.2019 toimittaman selvityksen mukaan pohjavesialue on pinnanmuodoltaan loivapiirteinen, jossa myös pohjaveden pinnan korkeudet ovat suhteellisen pieniä. Pitkäjärvi on pohjavesivaikutteinen järvi, jolla ei ole purku-uomaa ja josta vesi suotautuu pohjan läpi pohjavesikerrokseen. Pitkäjärven valuma-alueen muodostaa siihen laskeva tulo-oja, joka saa vetensä Pitkäjärven länsipuolisilta, ojitetuilta kosteikko- ja peltoalueilta. Tuloojan valuma-alueella sijaitsevat myös hevostarhat, -laitumet ja tallit. Pitkäjärven vedenlaatua heikentävät sen ympäristöstä keräytyvät ravinnepitoiset vedet, mistä johtuen vedenlaatua on pyritty parantamaan tulo-ojaan rakennetulla laskeutusaltaalla ja syvänteen hapetustoimenpiteillä.

Harjavallan Järilänvuoren ja Kokemäen Koomankankaan ja Ilmiinjärven poh-

javesialueiden suojelusuunnitelman mukaan pohjavesialueen vesi täyttää sosi-aali- ja terveysministeriön laatuvaatimukset Koomankangas-Ilmiinjärven pohjavesialueella lukuunottamatta ajoittaista mangaaniongelmaa. Mangaaniongelman taustalla ovat luonnolliset syyt ja ongelmaa pystytään kontrolloimaan pumppausjärjestelyillä. Alueella on vähän riskitoimintoja. Suurimmat riskit aiheuttavat hevostallitoiminta ja hautausmaa.

Harjavallan Järilänvuoren ja Kokemäen Koomankankaan ja Ilmiinjärven pohjavesialueiden suojelusuunnitelman mukaan metsien kunnostusojitukset lisäävät valuntaa, mikä vähentää muodostuvan pohjaveden määrää. Lisäksi ojitukset lisäävät ravinteiden, humuksen, kiinto- ja kivennäisaineksen huuhtoutumista maaperään. Kunnostusojitusten lisäksi maatalouden kuivatus- ja salaojitukset laskevat pohjaveden pintaa. Koomankankaan-Ilmiinjärven pohjavesialueella pohjavesi on lähellä maanpintaa, jolloin suovedet voivat aiheuttaa pohjaveden laaturiskin.

Pohjaveden suojelusuunnitelman mukaan suunnitelma-alueen pohjavesialueilla ei ole ollut veden riittävyysongelmia. Vedenpinnan korkeusvaihtelu ottamoilla on vuosittain luonnollisissa rajoissa, ja kuivien kausien vaikutukset ovat melko vähäisiä. Koomankankaan-Ilmiinjärven pohjavesialueella ajoittain esiintyvät korkeat mangaaniarvot ovat liittyneet vedenottamoiden pumppaus-toimintaan. Pohjaveden otto aiheuttaa pumppauspaikalla pohjaveden laskua. Liiallinen pohjaveden otto aiheuttaa sen, että ottamolle virtaa vettä tavallisen muodostumisalueen ulkopuolelta pohjavesikerroksesta, jonka happipitoisuus voi olla alhainen. Mangaani muuttuu liukoiseen muotoon, kun hapen määrä on riittävän alhainen. Toimenpidesuosituksen mukaan ottamoiden vedenoton määrän ja veden laadun sekä pohjavedenpinnan korkeuden välisiä yhteyksiä on tarkkailtava, jotta pohjavesivarastossa mahdollisesti tapahtuvien muutosten vaikutus pohjaveden laatuun pystytään ennakoimaan. Pohjaveden otto ei saa ylittää muodostuvan pohjaveden määrää, ei edes häiriö- tai poikkeustilanteissa. Pohjaveden pumppauksen jakaminen tasaisemmin vedenottokaivojen kesken on suositeltavaa, koska sen on havaittu vähentävän mangaanin esiintymisriskiä pohjavedessä.

Oikeudellinen arviointi

1. ELY-keskuksen ja sen virkamiesten esteellisyys

Hallinto-oikeus katsoo, että Varsinais-Suomen ELY-keskus ei ole ollut esteellinen hoitamaan asiassa valtion valvontaviranomaisena sille lakisääteisesti kuuluvia tehtäviä. Hallinto-oikeus toteaa lisäksi, että hallintolain 27 §:n mukaan mahdollinen esteellisyys koskee virkamiestä, ei virastoa. Asiassa ei ole tullut esiin sellaisia perusteita, joilla myöskään ELY-keskuksen virkamiehiä olisi pidettävä esteellisinä.

Hallinto-oikeudella ei ole toimivaltaa käsitellä ELY-keskuksen toimintaan liittyviä kantelunluontoisia vaatimuksia.

2. Valituksen hylkääminen

Hallintopakkoasiiaan kuulumattomat perusteet

Hallintopakkoasiassa ei voida vesilain 14 luvun 4 § huomioon ottaen käsitellä korvausvaatimuksia.

Hallintopakkomenettelyn tarkoituksena on oikaista ympäristönsuojelulain vastainen tila. Vaikka toimija voidaan velvoittaa hallintopakolla myös pidempiaikaisiin toimenpiteisiin lainvastaisen tilan korjaamiseksi, menettelyä ei kuitenkaan ole tarkoitettu jatkuvien velvoitteiden perustamiseen. Lupapäätösten muuttamisesta lupamääräyksiä tarkistamalla ja uusia määräyksiä antamalla on säädetty vesilain (587/2011) 3 luvun 21 §:ssä. Saman lain 19 luvun 5 §:ssä on säädetty 3 luvun 21 §:n soveltamisesta ennen tämän lain voimaantuloa annettuun lupaan. Näistä syistä hallintopakkoasiassa ei voida käsitellä lupien muuttamista määräaikaiseksi tai niiden muutakaan muuttamista uusia velvoitteita määräämällä.

Hallinto-oikeus toteaa, että tarkkailun tuloksista on mahdollista saada tietoa asiakirjojen julkisuutta koskevien säännösten mukaisesti.

Hallintopakkoasiassa sovellettavat säännökset

Vesilain (587/2011) 19 luvun 6 §:n mukaan lain 14 luvun säännöksiä valvonnasta ja hallintopakosta sovelletaan myös niihin vesitaloushankkeisiin, joille on myönnetty lupa tai oikeus tai jotka on aloitettu ennen tämän lain voimaantuloa.

Vesilain 19 luvun 6 §:n siirtymäsäännös tarkoittaa, että ennen uuden vesilain voimaantuloa tehdyn teon tai laiminlyönnin mahdollinen lainvastaisuus ratkaistaan teon tai laiminlyönnin tapahtumahetken vesilainsäädännön mukaan, mutta mahdolliset velvoitteet määrätään menettelyn osalta uuden vesilain hallintopakkosäännösten mukaisesti.

Pitkäjärven vedenkorkeus sekä pohjaveden määrä ja laatu

Asiakirjojen perusteella arvioituna Koomankangas-Ilmiinjärven pohjavesialueen pohjavedenpinnat eikä myöskään pohjaveden laatu ole vedenoton seurauksena muuttunut pysyvästi. Pohjavedessä yleisimmin esiintyvät metallit ovat rauta ja mangaani, jotka ovat peräisin alueen maa- ja kallioperästä ja esiintyvät siellä luontaisesti. Ne eivät ole ympäristönsuojelulaisissa tarkoitettuja päästöjä. Pitkäjärven ei voida katsoa pilaantuneen vedenoton aiheuttaman päästön seurauksena vaan Pitkäjärven veden laatuun näyttäisivät karttatarkastelun perusteella vaikuttavan ensisijaisesti alueella olevat toiminnot.

Pohjavedenoton seurauksena pohjaveden laatu voi heiketä muun muassa silloin, kun pohjavettä otetaan alueen antoisuutta enemmän. Asiakirjojen perusteella vedenottomäärät ovat ylittyneet muutaman kerran vuoteen 2014 saakka. Hallinto-oikeus kuitenkin katsoo, ettei pohjavedenotto ole asiassa saadun selvityksen perusteella laskenut pohjavedenpintaa pysyvästi. Asiassa ei ole esitetty selvitystä, jonka mukaan meneillään olisi ollut lupamääräyksen salliman

vedenottomäärän ylitys, johon olisi tullut puuttua hallintopakkomennettelyllä.

Pitkäjärvi on jossain määrin pohjavesivaikutteinen, vaikka pääosa Pitkäjärven vedestä on pintavettä. Järveen purkautuu pohjavettä ympäröiviltä alueilta lähteiden kautta. Lähteitä ei ole merkitty alueen karttoihin, mikä viittaa siihen, että lähteet lienevät melko pieniä tai sijaitsevat järven vesipinnan lähellä tai alapuolella. Osin kyse lienee myös pohjavesipurkaumista, ei varsinaisista lähteistä. Valituksen mukaan pohjavesipurkaumat ovat olleet havaittavissa talvisin. Lähteiden osalta on vuoden 1962 peruskartassa ollut näkyvissä Pitkäjärven eteläpäässä oleva lähde, jota ei ole enää näkyvissä vuoden 1978 kartassa. Asiakirjoista saatavan tiedon perusteella varsinaisia olemassa olevia tai näkyviä lähteitä ei vaarannu. Hallinto-oikeus pitää todennäköisenä, että alueen lähteet ovat pääosin kuivuneet maankäytön muutoksen seurauksena. Lisäksi hallinto-oikeus toteaa, että lähteiden vaarantamisen kieltävä vesilain (264/61) 17 a § on tullut voimaan vasta 1.1.1997 ja Ilmijärven vedenottamon lupa on myönnetty 17.1.1974.

Asiassa saatu selvitys ei tue muutoksenhakijan väitteitä 1,5 metrin vedenpinnan laskusta Pitkäjärvessä. Asiakirjoihin liitettyihin eri vuosilta peräisin oleviin peruskarttoihin merkitty korkeus on järven keskivedenkorkeus, joka perustuu järven rantaviivaan. Pitkäjärven vedenkorkeudesta esitetyt tulokset eivät osoita järven vedenpinnan olleen pitkäaikaisesti yli +50. Eri vuosilta peräisin olevat järven vedenpinnankorkeudet on myös esitetty samassa korkeusjärjestelmässä, joten ne ovat keskenään vertailukelpoisia.

Hallinto-oikeus katsoo, ettei vedenotto asiassa saadun selvityksen perusteella ole vaarantanut Pitkäjärven tilaa tai järven veden laatua. Näin ollen Kokemäen Vesihuolto Oy:tä ei tule velvoittaa laatimaan ja toteuttamaan suunnitelmaa Pitkäjärven veden korkeuden ja laadun ennallistamiseksi eikä vedenottoa Ilmijärven vedenottamosta ole syytä kieltää.

Edellä mainituilla perusteilla hallinto-oikeus katsoo, että vedenotto Kokemäen Vesihuolto Oy:n vedenottamoista ei ole aiheuttanut Pitkäjärven vedenkorkeuksien alenemista tai pohjaveden pilaantumista. Sen vuoksi hallinto-oikeus hylkää valituksen. Tässä tilanteessa hallinto-oikeuden ei ole tarpeen ottaa kantaa valittajan muihin kuin edellä mainittuihin vaatimuksiin ja niiden perusteeksi esitettyihin seikkoihin.

3. Asianosaiskulut aluehallintovirastossa ja oikeudenkäyntikulut hallinto-oikeudessa

Aluehallintovirasto on hylännyt Aakulan vaatimuksen siitä, että Kokemäen Vesihuolto Oy on veloitettava korvaamaan hänelle asian hoitamisesta aluehallintovirastossa aiheutuneet kulut.

Vesilain 14 luvun 5 §:n 2 momentin mukaan (sellaisena kuin se oli laissa 587/2011 aluehallintoviraston ratkaistessa asian) asian käsittelystä asianosaiselle aiheutuneiden kulujen korvaamisessa noudatetaan soveltuvin osin, mitä hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään. Hallintolaki on kumottu oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetulla lailla (808/2019), joka on tullut voimaan 1.1.2020. Aluehallintoviraston on tullut soveltaa asiaan hallintolainkäyttölain säännöksiä. Aakulan valitus on tullut hallinto-oikeudessa vireille

30.12.2019. Sen vuoksi myös oikeudenkäyntikuluvaatimukseen hallinto-oikeudessa on sovellettava hallintolainkäyttölakia.

Hallintolainkäyttölain (586/1996) 74 §:n 1 momentin mukaan asianosainen on velvollinen korvaamaan toisen asianosaisen oikeudenkäyntikulut kokonaan tai osaksi, jos erityisesti asiassa annettu ratkaisu huomioon ottaen on kohtuutonta, että tämä joutuu pitämään oikeudenkäyntikulunsa vahinkonaan.

Aluehallintovirasto on hylännyt Aakulan vaatimukset. Sen vuoksi ei ole kohtuutonta, että Aakula on joutunut pitämään hänelle asian hoitamisesta aiheutuneet kulut aluehallintovirastossa vahinkonaan. Hallinto-oikeus on tämän vuoksi hylännyt Aakulan vaatimuksen siitä, että aluehallintoviraston päätöstä olisi tältä osin muutettava.

Kun otetaan huomioon asiassa saatu selvitys, ei ole kohtuutonta, että Aakula ja Kokemäen Vesihuolto Oy joutuvat pitämään oikeudenkäyntikulunsa hallinto-oikeudessa vahinkonaan. Hallinto-oikeus on Aakulan osalta ottanut erityisesti huomioon ratkaisun lopputuloksen ja Kokemäen Vesihuolto Oy:n osalta yhtiön aseman luvan haltijana.

Sovelletut oikeusohjeet

Perusteluissa mainitut.

Muutoksenhaku

Vesilain 15 luvun 6 §:n 1 momentin mukaan tähän päätökseen saa hakea muutosta valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen, jos korkein hallinto-oikeus myöntää oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain 111 §:n perusteella valitusluvan. Valituskirjelmä on toimitettava korkeimmalle hallinto-oikeudelle 30 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista, sitä päivää lukuun ottamatta.

Valitusosoitus on liitteenä Hall (01.20).

Asian ovat ratkaisseet lainoppineet hallinto-oikeustuomarit Sinikka Kangasmaa ja Annukka Lagerstam sekä luonnontieteiden alan hallinto-oikeustuomari Juha Väisänen. Asian on esitellyt Annukka Lagerstam.

Sinikka Kangasmaa

Juha Väisänen

Annukka Lagerstam

Toimituskirjan antaja:

Anu Sara

lainkäyttösihteeri

Jakelu

Päätös ja maksu

Jaana Aakula
oikeudenkäyntimaksu 260 euroa
(*Oikaisuvaatimusohje ilmenee hallinto-oikeuden päätöksen
oikeudenkäyntimaksua koskevasta liitteestä.*)
saantitodistuksin

Jäljennös maksutta

Kokemäen Vesihuolto Oy
saantitodistuksin

Kokemäen kaupungin ympäristönsuojeluviranomainen

Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus/
Ympäristö ja luonnonvarat, sähköisesti

Etelä-Suomen aluehallintovirasto, sähköisesti
Ympäristölupavastuualue

Suomen ympäristökeskus, sähköisesti

ARS

VALITUSOSOITUS

Hallinto-oikeuden päätökseen saa hakea muutosta valittamalla **korkeimpaan hallinto-oikeuteen** kirjallisella valituksella, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan.

Valitusluvan myöntämisen perusteet

Oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain 111 §:n 1 momentin mukaan valituslupa on myönnettävä, jos:

- 1) lain soveltamisen kannalta muissa samanlaisissa tapauksissa tai oikeuskäytännön yhtenäisyyden vuoksi on tärkeätä saattaa asia korkeimman hallinto-oikeuden ratkaistavaksi;
- 2) asian saattamiseen korkeimman hallinto-oikeuden ratkaistavaksi on erityistä aihetta asiassa tapahtuneen ilmeisen virheen vuoksi; tai
- 3) valitusluvan myöntämiseen on muu painava syy.

Valituslupa voidaan myöntää myös siten, että se koskee vain osaa muutoksenhaun kohteena olevasta hallinto-oikeuden päätöksestä.

Valitusaika

Valitus on tehtävä **30 päivän kuluessa** hallinto-oikeuden päätöksen tiedoksisaantipäivästä, sitä päivää lukuun ottamatta.

Vastaanottajan katsotaan saaneen tiedon kirjeitse tavallisena tiedoksiantona lähetetystä päätöksestä seitsemäntenä päivänä päätöksen lähettämisestä, jollei vastaanottaja näytä tiedoksisaannin tapahtuneen tätä myöhemmin. Viranomaisen tietoon asiakirjan katsotaan kuitenkin tulleen kirjeen saapumispäivänä. Päätös on lähetetty päätöksen antopäivänä, joka ilmenee päätöksen ensimmäiseltä sivulta.

Käytettäessä todisteellista tiedoksiantotapaa vastaanottajan katsotaan saaneen päätöksestä tiedon sinä päivänä, jona päätös on vastaanotettu. Tiedoksisaantipäivän osoittaa vastaanottodistus, saantitodistus tai tiedoksiantotodistus. Sijaistiedoksiannossa tiedoksisaannin katsotaan tapahtuneen kolmantena päivänä sijaistiedoksiantoa koskevan tiedoksiantotodistuksen osoittamasta päivästä.

Käytettäessä tavallista sähköistä tiedoksiantotapaa vastaanottajan katsotaan saaneen tiedon päätöksestä kolmantena päivänä viestin lähettämisestä (sähköpostitse tai sähköisen asiointipalvelun kautta), jollei muuta näytetä. Sähköisen asiointipalvelun kautta todisteellisesti tiedoksi saadun päätöksen tiedoksisaantipäivä on päätöksen noutamispäivä asiointipalvelusta.

Valituksen sisältö

Valituksessa, johon on sisällytettävä valituslupahakemus, on ilmoitettava

- valittajan nimi ja yhteystiedot mukaan lukien se postiosoite ja mahdollinen muu osoite, johon oikeudenkäyntiin liittyvät asiakirjat voidaan lähettää (prosessiosoite); jos valittajan puhevaltaa käyttää hänen laillinen edustajansa tai asiamiehensä, on valituksessa mainittava myös tämän yhteystiedot
- päätös, johon haetaan muutosta (valituksen kohteena oleva päätös)

- peruste, jolla valituslupaa pyydetään, sekä syyt, joiden vuoksi valitusluvan myöntämiseen on mainittu peruste
- miltä kohdin päätökseen haetaan muutosta ja mitä muutoksia siihen vaaditaan tehtäväksi (vaatimukset)
- vaatimusten perustelut
- mihin valitusoikeus perustuu, jos valituksen kohteena oleva päätös ei kohdistu valittajaan.

Yhteystietojen muutoksesta on valituksen vireillä ollessa ilmoitettava viipymättä korkeimmalle hallinto-oikeudelle. Jos usea tekee valituksen yhdessä, voidaan joku heistä ilmoittaa yhdyshenkilöksi.

Valituksen liitteet

Valitukseen on liitettävä

- hallinto-oikeuden päätös valitusosoituksineen
- selvitys siitä, milloin valittaja on saanut päätöksen tiedoksi, tai muu selvitys valitusajan alkamisen ajankohdasta
- asiakirjat, joihin valittaja vetoaa vaatimuksensa tueksi, jollei niitä ole jo aikaisemmin toimitettu viranomaiselle.

Asiamiehen, joka ei ole toiminut asiamiehenä asian aikaisemmassa käsittelyvaiheessa, ja joka ei ole asianajaja, julkinen oikeusavustaja tai luvan saanut oikeudenkäyntiavustaja, on liitettävä valitukseen valtakirja.

Valituksen toimittaminen

Valitus on toimitettava valitusajassa korkeimmalle hallinto-oikeudelle. Valituksen tulee olla perillä valitusajan viimeisenä päivänä ennen viraston aukioloajan päättymistä. Tämä koskee myös tilanteita, joissa valitus toimitetaan sähköisen asiointipalvelun kautta tai sähköpostitse. Valitus liitteineen voidaan toimittaa sähköisen asiointipalvelun kautta. Asiointipalvelun kautta toimitettua valitusta tai sähköpostitse toimitettua valitusta ei tarvitse toimittaa paperimuodossa. Asiakirjojen lähettäminen postitse tai sähköisesti tapahtuu lähettäjän omalla vastuulla.

Korkeimman hallinto-oikeuden yhteystiedot:

Postiosoite:	Korkein hallinto-oikeus PL 180, 00131 Helsinki
Sähköposti:	korkein.hallinto-oikeus@oikeus.fi
Käyntiosoite:	Paasivuorenkatu 3, 00530 Helsinki
Puhelin:	029 56 40200
Faksi:	029 56 40382
Aukioloaika:	arkipäivisin klo 8.00–16.15

Hallinto- ja erityistuomioistuinten sähköinen asiointipalvelu:
<https://asiointi2.oikeus.fi/hallintotuomioistuimet>